

POSITIEVE KANTEN VAN SEKS

POSITIEVE KANTEN VAN SEKS

RutgersWPF

Utrecht, Juli 2011
Auteurs: Lisette Kuyper
John de Wit
Ciel Wijsen

Projectnummer: NL1100RR0nder001

© 2011 Rutgers WPF
www.rutgerswpf.nl

INHOUDSOPGAVE

1	Algemene inleiding	1
2	‘Kwetsbaar of weerbaar?’	3
2.1	Methode	3
2.2	Resultaten	4
2.3	Conclusie	9
3	‘De leukste seks ooit’	11
3.1	Methode	11
3.2	Resultaten	12
3.3	Conclusie	18
4	Algemene discussie	19
4.1	Aanbevelingen	19
4.2	Beperkingen	20
4.3	Ter afsluiting	21
5	Referenties	23
	Bijlage 1. Meetinstrumenten ‘Kwetsbaar of weerbaar?’	25
	Bijlage 2. Publicaties/presentaties op basis van het onderzoek ‘Laat je nu horen’	27

1 Algemene inleiding

"Ik was met toen mijn vriendin. Het was 's avonds en we lagen in bed. Naast mijn bed staat een computer. We waren wat aan het rondkijken op internet. Mijn vriendin lag tegen mij aan. Op een gegeven moment kwamen we op sites met allerlei seksstandjes. We werden langzamerhand opgewonden. We begonnen met seks. Eerst de 'normale' standjes. Maar later gingen we ook de standjes die op het internet stonden uitproberen. Ik en toen mijn vriendin hebben die avond een geweldig goede avond meegemaakt."

(Vrouw, 16)

"Mijn leukste seksuele ervaring was met mijn eerste vriendin. Ik had haar van school opgehaald om wat leuks te gaan doen en samen wat te eten. We gingen een film kijken op haar kamer wat we wel vaker deden. Toen kwam van het een het ander en deden we het voor de eerste keer. Ik voelde mij heel speciaal om voor haar de eerste te zijn en zij was ook voor mij de eerste. Ik vond dat door het te doen we nog dichter bij elkaar kwamen en ik hield onwijs veel van haar."

(Jongen, 19 jaar)

Seksuele gezondheid behelst meer dan alleen het voorkomen van negatieve aspecten zoals seksueel geweld, ongewenste zwangerschap en seksueel overdraagbare aandoeningen (WHO, 2002). Voor een goede seksuele gezondheid zijn ook het kunnen aangaan van positieve, plezierige en respectvolle seksuele ervaringen en relaties van belang. Alhoewel het belang hiervan in veel Nederlandse interventies en beleid op het terrein van seksualiteit en jongeren wordt benadrukt, richten onderzoeken zich veelal op het in kaart brengen van de prevalentie, risicogroepen en risicofactoren voor seksuele gezondheidsproblemen. Hierdoor is er weinig tot geen wetenschappelijke kennis over de positieve seksuele ervaringen van jongeren en de context, relaties, omstandigheden en factoren die samengaan met bepaalde seksuele ervaringen die vaak alleen als risicogedrag worden bestempeld (bijvoorbeeld het hebben van seks met losse partners). Kennis over de positieve kant van seks levert niet alleen een belangrijke bijdrage aan het tot nu toe onderbelichte terrein van de positieve seksualiteit, maar kan ook kennis opleveren over het voorkomen van seksuele gezondheidsproblemen, zoals seksueel geweld, ongewenste zwangerschappen of soa/hiv infecties. Sommige situaties kunnen namelijk zowel risicovol als positief zijn. Zo is bijvoorbeeld het hebben van losse partners een risicovolle situatie voor het meemaken van grensoverschrijding (Kuyper, De Wit, Adam, Woertman, & Van Berlo, 2010a; 2010b), maar kunnen one-night stands ook een leuke, positieve ervaring zijn voor jongeren (Bradshaw, Kahn, & Saville, 2010; Owen, Rhoades, Stanley, & Fincham, 2010).

In dit rapport worden twee studies gepresenteerd. De eerste studie, 'Kwetsbaar of weerbaar?' richt zich op het in kaart brengen van de diversiteit aan seksuele ervaringen van jongeren die veelal als risicovol worden gezien. De tweede studie, 'De leukste seks ooit', gaat over de positieve, seksuele ervaringen die jongeren zelf rapporteren. Beide onderzoeken maken gebruik van de data van 'Laat je nu horen!' (Kuyper, de Wit, Adam, Woertman & Van Berlo, 2010a; Kuyper, de Wit, Adam, Woertman & Van Berlo, 2010b; Kuyper, de Wit, Adam, Woertman & Van Berlo, 2011). De studies proberen via secundaire analyses van deze data inzicht te verkrijgen op de positieve kanten van seks onder jongeren.

2 ‘Kwetsbaar of weerbaar?’

Seksuele ervaringen van jongeren die zich buiten vaste relaties afspelen worden in onderzoek vaak gedefinieerd in termen van risicofactoren voor seksuele gezondheidsproblematiek. Seks met losse partners of seks met een partner die iemand op Internet heeft leren kennen worden gezien als risicofactor die de kwetsbaarheid van jongeren voor seksuele gezondheidsproblemen zoals soa-infecties of seksuele grensoverschrijding vergroot. De vraag, die minder vaak wordt gesteld, is of jongeren die, bijvoorbeeld, one-night stands rapporteren, kwetsbare of weerbare jongeren zijn. Met andere woorden, worden losse seksuele contacten, online seksuele contacten of instrumentele seksuele contacten gerapporteerd door jongeren die zich in een kwetsbare positie bevinden (bijvoorbeeld jongeren met weinig communicatieve vaardigheden op seksueel gebied of jongeren die seks hebben onder druk van hun partners of vrienden) of juist door jongeren die zich in een weerbare positie bevinden (bijvoorbeeld jongeren met een positief seksueel zelfbeeld of jongeren die seks hebben omdat ze van seks genieten).

De studie ‘Kwetsbaar of weerbaar?’ richt zich op het verkennen van de achtergronden van jongeren die vormen van seks rapporteren (te weten losse seks, online seks en instrumentele seks) die veelal worden gezien als risicofactoren voor seksuele gezondheidsproblemen zoals seksuele grensoverschrijding of soa-infecties. ‘Kwetsbaar of Weerbaar?’ analyseert op kwantitatieve wijze de diversiteit aan seksuele gedragingen onder jongeren en onderzoekt in hoeverre seksueel zelfbeeld, seksueel sensatie zoeken, seksuele motieven en seksuele communicatieve vaardigheden samenhang vertonen met ervaringen met losse seks, online seks en instrumentele seks. Hiermee worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. In welke mate rapporteren seksueel ervaren jongeren ervaringen met losse seks (one-night stands, trio’s), online seks (cyberseks, seks met Internetpartners) en instrumentele seks (seks waarvoor jongeren geld of iets anders geven dan wel ontvangen)?
2. Zijn er verschillen naar geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, religie en seksuele oriëntatie met betrekking tot de prevalentie van losse seks, online seks en instrumentele seks?
3. Weerspiegelt het hebben van losse seks, online seks of instrumentele seks een weerbare of een kwetsbare benadering van seksualiteit?

2.1 Methode

De studie maakt gebruik van data die zijn verzameld in het onderzoek ‘Laat je nu horen!’. In de rapportages over ‘Laat je nu horen!’ worden de procedures, logistiek en werving van dit onderzoek uitgebreid beschreven (zie Kuyper et al., 2010a, 2010b, 2011). In het kort komt het erop neer dat een grote groep seksueel actieve jongeren (15-25 jaar), die van elkaar verschillen in termen van geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit en seksuele oriëntatie, via een website vier vragenlijsten hebben ingevuld. De eerste vragenlijst bevatte vragen over seksuele ervaringen, seksuele attitudes, seksuele motieven en seksuele en relationele vaardigheden. De data uit deze eerste vragenlijst zijn gebruikt in ‘Kwetsbaar of weerbaar?’. Hieronder worden de specifieke steekproef, meetinstrumenten en analysemethodes van ‘Kwetsbaar of weerbaar?’ beschreven.

Steekproef

In totaal vulden exact 4600 jongeren de eerste vragenlijst van ‘Laat je nu horen!’ in. Dit is de steekproef die voor het huidige onderzoek ‘Kwetsbaar of weerbaar?’ is gebruikt. Gemiddeld waren de jongeren 18.50 jaar oud ($SD = 2.56$). De steekproef bestond uit meer vrouwen (69.5 %) dan mannen (30.5 %) en meer jongeren met een lager (62.7 %) dan hoger opleidingsniveau (37.3 %). De meerderheid van de steekproef was van Westerse origine (79.6 %); één op de vijf deelnemers had een niet-westerse achtergrond (20.4 %). Tweederde (67.6 %) vond religie in zijn of haar leven niet persoonlijk van belang. Tot slot gaf ongeveer één op de tien jongeren (9.2 %) aan zich (ook) aangetrokken te voelen tot partners van de eigen sekse.

Meetinstrumenten

Als indicaties voor kwetsbaarheid of weerbaarheid zijn seksueel zelfbeeld, seksueel sensatie zoeken, motieven voor seks (opwinding, intimiteit, zelfbevestiging, coping, goedkeuring partner en goedkeuring vrienden) en vaardigheden om gewenste seks te kunnen initiëren of ongewenste seks te kunnen weigeren in de analyses betrokken. Als uitkomstmaten zijn meegenomen of jongeren ervaring hebben met losse seks (one-night stands en trio's), online seks (seks op Internet en seks met een partner die ze van Internet kennen) en instrumentele seks (seks waar zichzelf geld of iets anders voor kregen en seks waarvoor zichzelf geld of iets anders hebben gegeven). De belangrijkste schaalkarakteristieken (herkomst, hoeveelheid items, range en betrouwbaarheid) en uitkomstmaten staan in Bijlage 1. Overige details van de meetinstrumenten worden besproken in Kuyper et al. (2010a).

Analyses

Met behulp van descriptieve analyses is de prevalentie van verschillende seksuele ervaringen onderzocht. Vervolgens is door middel van multivariate logistische regressie analyses onderzocht of de ervaringen vaker of minder vaak gerapporteerd worden in de verschillende sociaaldemografische subgroepen. De relaties tussen de risico- en beschermingsfactoren enerzijds en de verschillende ervaringen anderzijds zijn eveneens onderzocht middels multivariate logistische regressie analyses. Om mogelijke verschillen in risico- en beschermingsfactoren tussen bepaalde sociaaldemografische groepen te onderzoeken zijn aan deze logistische regressieanalyses ook interactie termen tussen de risico- en beschermingsfactoren en geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, religie en seksuele oriëntatie toegevoegd. Met het oog op de grote steekproefomvang en het grote aantal toetsen is getoetst met een significantieniveau van $p < .01$.

2.2 Resultaten

Prevalentie van seksuele ervaringen

Ervaringen met losse seks werden door de jongeren in de steekproef veelvuldig gerapporteerd. De helft van de deelnemers gaf aan ervaring te hebben met one-night stands (50.3 %) en iets meer dan één op de tien jongeren rapporteerde ervaring te hebben met trio's (11.9 %). Ook ervaringen met online seks werden regelmatig gerapporteerd. Ongeveer een kwart van de jongeren gaf aan wel eens seks te hebben gehad op het Internet (24.0 %) en ook gaf een kwart aan ervaring te hebben met seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen (24.4 %). Met instrumentele seks hebben minder jongeren ervaring. Een kleine minderheid (4.1 %) van de jongeren heeft zelf wel eens geld of iets anders gehad in ruil voor seks; 3.4 % heeft zelf wel eens geld of iets anders gegeven om seks te hebben.

Verschillen in prevalentie naar sociaaldemografische groepen

Ervaringen met losse seks, online seks en instrumentele seks werden niet door alle jongeren even vaak gerapporteerd. Tabel 1 geeft de prevalenties in verschillende sociaaldemografische subgroepen in de steekproef weer.

Mannen rapporteerden over de gehele linie meer ervaringen dan vrouwen. Mannen rapporteerden meer ervaring met one-night stands, trio's, cyberseks, seks met een partner die ze via Internet hebben leren kennen, seks waarvoor zichzelf geld of iets anders kregen en seks waarvoor zichzelf geld of iets anders gaven.

Jongeren die al wat ouder zijn (18+) rapporteerden ook veelal meer ervaringen dan jongere jongeren. De oudere jongeren hadden meer ervaring met one-night stands, trio's, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en zelf geld of iets anders geven voor seks. Er waren geen verschillen in de prevalentie van cyberseks of zelf geld of iets anders ontvangen voor seks tussen 18+ en jongere jongeren. De prevalentie van verschillende seksuele ervaringen was voor beide opleidingsniveau's vrijwel gelijk. Hoger en lager opgeleide jongeren verschilden alleen met betrekking tot de prevalentie van cyberseks; hoger opgeleide jongeren rapporteerden hier meer ervaring mee.

Tabel 1. Prevalentie van seksuele ervaringen in verschillende sociaaldemografische groepen (N = 4600)

		Losse seks		Online seks		Instrumentele seks	
		one-night stand	trio	cyberseks	seks met internet partner	zelf iets ontvangen	zelf iets geven
Geslacht	Man	58.8 ^{***}	18.7 ^{***}	27.7 ^{***}	34.5 ^{***}	5.9 ^{***}	8.6 ^{***}
	Vrouw	46.6 ^{***}	8.9 ^{***}	22.3 ^{***}	19.9 ^{***}	3.3 ^{***}	1.1 ^{***}
Leeftijd	15-18 jaar	43.7 ^{***}	9.5 ^{***}	23.2	20.1 ^{***}	4.4	2.5 ^{***}
	19-25 jaar	59.7 ^{***}	15.2 ^{***}	25.1	30.6 ^{***}	3.8	4.6 ^{***}
Opleiding	Laag	51.5	12.6	21.3 ^{***}	24.7	4.4	4.0
	Hoog	48.6	10.2	28.1 ^{***}	23.7	3.6	2.2
Etniciteit	autochtoon/westers	49.2 ^{***}	10.6 ^{***}	23.4	21.9 ^{***}	3.1 ^{***}	2.2 ^{***}
	Turks/Marokkaans	48.6 ^{***}	17.8 ^{***}	26.3	41.3 ^{***}	9.5 ^{***}	13.0 ^{***}
	Surinaams/Antilliaans	62.1 ^{***}	19.2 ^{***}	20.3	32.2 ^{***}	9.0 ^{***}	8.5 ^{***}
	niet-westers divers	56.0 ^{***}	15.1	28.3	29.9 ^{***}	7.2 ^{***}	4.3
Religie	Geen	53.1 ^{***}	12.2	24.0	23.2	3.5	2.3 ^{***}
	Christelijk	46.8 ^{***}	9.9 ^{***}	22.9	21.6 ^{***}	2.9 ^{***}	2.2 ^{***}
	Islam	47.6	16.5 ^{***}	28.8	42.1 ^{***}	10.6 ^{***}	12.6 ^{***}
	Divers	53.3 ^{***}	18.3 ^{***}	24.4	34.4 ^{***}	11.7 ^{***}	11.1 ^{***}
Seksuele oriëntatie	Homoseksueel	62.1 ^{***}	15.4	45.8 ^{***}	55.9 ^{***}	7.0 ^{***}	0.9 ^{***}
	Biseksueel	60.9 ^{***}	30.2 ^{***}	39.1 ^{***}	45.8 ^{***}	13.0 ^{***}	6.8 ^{***}
	heteroseksueel	49.3 ^{***}	10.8 ^{***}	21.9 ^{***}	21.7 ^{***}	3.4 ^{***}	3.3

Noot. De toetsen geven weer of een bepaalde sociaaldemografische groep meer of minder ervaring rapporteert dan gemiddeld voor de totale groep het geval is.

^{***} $p < .001$

Voor vrijwel alle seksuele ervaringen, met uitzondering van cyberseks, waren er verschillen tussen jongeren met verschillende etnische achtergronden. Westerse jongeren rapporteerden minder ervaringen. Turkse/Marrookkaanse jongeren hadden ook minder vaak ervaring met one-night stands, maar juist meer ervaring met trio's, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks. Surinaamse/Antiliaanse jongeren rapporteerden vaker ervaring met one-night stands, trio's, seks met een partner die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks. Jongeren uit overige niet-Westerse landen rapporteerden vaker ervaring met one-night stands en ervaring met seks waarvoor ze zelf geld of iets anders ontvingen.

Ook voor religie gold dat er alleen voor cyberseks geen verschillen waren in de prevalentie van de verschillende seksuele ervaringen tussen verschillende religieuze groepen. Niet-religieuze jongeren rapporteerden gemiddeld meer ervaring met one-night stands en minder ervaring met het geven van geld of iets anders in ruil voor seks. Christelijke jongeren rapporteerden gemiddeld minder ervaring met one-night stands, trio's, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks. Islamitische jongeren rapporteerden daarentegen gemiddeld meer ervaring met trio's, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks. Tot slot rapporteerden ook jongeren met een andere religieuze achtergrond gemiddeld meer ervaring met one-night stands, trio's, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks.

Voor alle seksuele ervaringen gold dat er verschillen waren in prevalentie tussen homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren. Homoseksuele jongeren rapporteerden vaker ervaring met one-night stands, cyberseks, seks met iemand die ze via Internet hebben leren kennen en instrumentele seks. Biseksuele jongeren rapporteerden over de gehele linie ook meer ervaringen. Tot slot rapporteerden heteroseksuele jongeren minder ervaring met alle seksuele ervaringen, op uitzondering van zelf geld of iets anders geven voor seks na.

Kwetsbaar of weerbaar?

Tabel 2 geeft de relaties weer tussen mogelijke risico- en beschermingsfactoren en ervaring met losse seks, online seks en instrumentele seks.

Tabel 2. Relaties tussen risico- en beschermingsfactoren en verschillende seksuele ervaringen (N = 4495)

	Losse seks		Online seks		Instrumentele seks	
	one-night stand	trio	cyberseks	seks met internet partner	zelf iets ontvangen	zelf iets geven
Geslacht (ref. cat. man)	1.11	.84	1.10	.63 ^{***}	1.07	.18 ^{***}
Leeftijd	1.16 ^{***}	1.11 ^{***}	1.01	1.08 ^{***}	.96	1.09 ^{**}
Opleiding (ref. cat. laag)	.83 ^{**}	.70 ^{***}	1.36 ^{***}	.84	.89	.64
Etniciteit ¹ (ref. cat. westers)	1.22	1.23	1.02	1.65 ^{***}	1.72 ^{**}	2.00 ^{***}
Belang van religie	.88 ^{***}	1.00	1.01	1.08	.111	1.24 ^{***}
Seksuele oriëntatie ² (ref. cat. heteroseksueel)	1.45 ^{**}	2.35 ^{***}	2.47 ^{***}	3.85 ^{***}	3.48 ^{***}	.86
Seksuele eigenwaarde	1.10	1.50 ^{***}	.96	.96	1.03	1.11
Seksueel sensatie zoeken	1.99 ^{***}	2.45 ^{***}	2.19 ^{***}	1.40 ^{***}	2.05 ^{***}	2.14 ^{***}
Motieven voor seks						
Intimiteit	.69 ^{***}	.71 ^{***}	.95	.96	.65 ^{***}	.59 ^{***}
Opwinding	1.25 ^{***}	1.19	1.06	1.29 ^{***}	1.07	1.46 ^{***}
Zelfbevestiging	1.05	.97	.92	.93	1.28 ^{**}	1.06
Coping	1.02	1.10	1.12	1.04	1.20	1.15
Goedkeuring partner	1.11	1.12	1.10	1.19	1.25	1.27
Goedkeuring vrienden	.93	1.00	.89	.89	.97	1.01
Seks kunnen initiëren	.95	1.08	1.13	1.05	1.25	1.08
Seks kunnen weigeren	.97	.84	.87 ^{***}	.97	.60 ^{***}	.65 ^{***}
Nagelkerke R²	.17^{***}	.20^{***}	.12^{***}	.14^{***}	.23^{***}	.31^{***}

Noot. De significantiesterretjes bij Nagelkerke R² geven aan of het model significant is.

¹ Etniciteit is voor de analyses gehercodeerd tot een dichotome variabele en geeft aan of jongeren een westerse of niet-westerse achtergrond hebben.

² Seksuele oriëntatie is voor de analyses gehercodeerd tot een dichotome variabele en geeft aan of jongeren een homoseksuele/biseksuele of heteroseksuele seksuele oriëntatie hebben.

^{**} p < .01; ^{***} p < .001

Naast een aantal sociaal-demografische kenmerken (die al eerder aan bod zijn geweest) speelden drie factoren een rol bij het wel of niet ervaring hebben met losse seks. Voor beide vormen van losse seks gold dat jongeren die hier ervaring mee hadden meer op zoek waren naar seksuele sensatie en minder vaak seks hadden uit intimiteitsmotieven dan jongeren die geen ervaring rapporteerden met losse seks. Bij het hebben van one-night stands speelden daarnaast ook opwindingsmotieven een rol. Jongeren die vaker aangaven seks te hebben uit opwindingsmotieven rapporteerden vaker ervaring met one-night stands. Jongeren die ervaring met trio's rapporteerden hadden een hogere seksuele eigenwaarde dan jongeren die hier geen ervaring mee hadden.

Een aantal factoren bleek gerelateerd te zijn aan het wel of niet rapporteren van ervaringen met online seks. Bij beide vormen van online seks speelde het op zoek zijn naar seksuele sensatie een belangrijke rol. Jongeren die meer op zoek waren naar spannende en nieuwe seksuele ervaringen rapporteerden meer ervaring met online seks. Verder was het hebben van seks met partners die iemand via Internet heeft leren kennen gerelateerd aan opwindingsmotieven: jongeren die deze ervaring hadden, hadden meer seks uit opwindingsmotieven dan jongeren die geen ervaring hadden met seks met Internetpartners. Het hebben van cyberseks was gerelateerd aan het wel of niet kunnen weigeren van seks die iemand zelf niet wil. Jongeren die ervaring rapporteerden met cyberseks waren minder goed in staat hun eigen seksuele grenzen aan te geven.

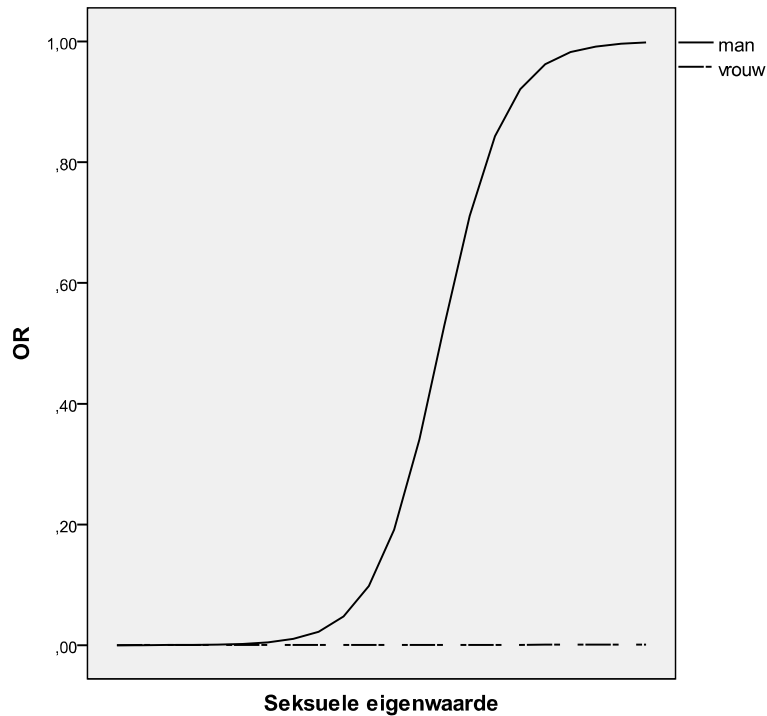
Er is ook een aantal associaties gevonden tussen de risico- en beschermingsfactoren en het wel of niet rapporteren van ervaring met instrumentele seks. Seksueel sensatie zoeken was gerelateerd aan beide vormen van instrumentele seks; jongeren die zelf wel eens geld of iets anders voor seks gegeven of gekregen hadden, waren meer op zoek naar seksuele sensatie. Daarnaast hingen beide vormen van instrumentele seks ook samen met het minder vaak hebben van seks uit intimiteitsmotieven en het minder goed in staat zijn om eigen seksuele grenzen aan te geven. Ervaring hebben met het zelf ontvangen van geld of iets anders voor seks was gerelateerd aan het hebben van seks om zelfbevestiging, terwijl het zelf geven van geld of iets anders samenhang met het vaker hebben van seks uit opwindingsmotieven.

Verschillen in kwetsbaarheid of weerbaarheid tussen sociaaldemografische groepen

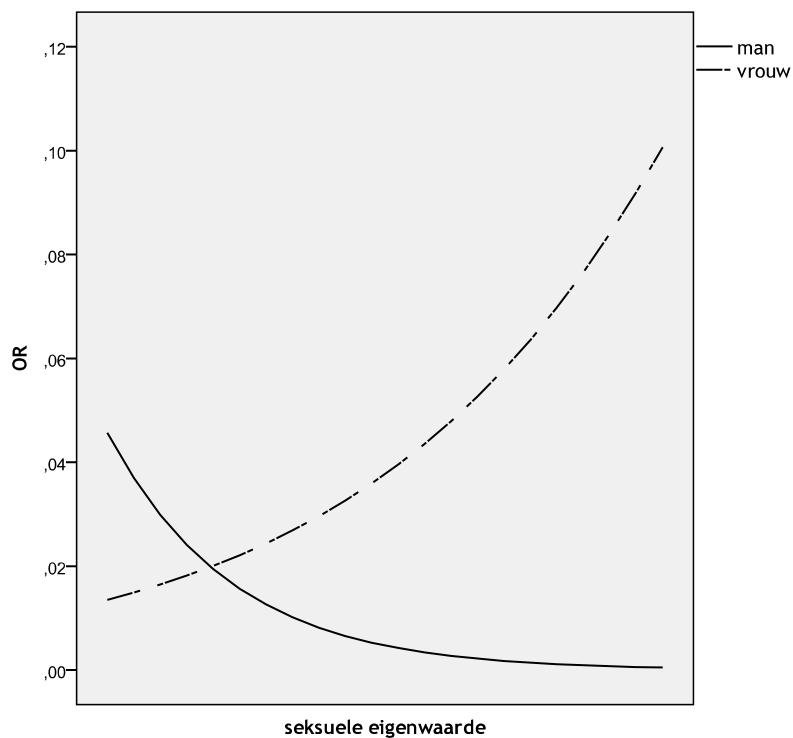
Om mogelijke verschillen in risico- en beschermingsfactoren tussen sociaaldemografische groepen te onderzoeken zijn ook de interacties tussen de risico- en beschermingsfactoren en de sociaaldemografische kenmerken onderzocht. De overgrote meerderheid van deze interactie termen leverde geen significante bijdrage aan het model. De associaties tussen de risico- en beschermingsfactoren en de verschillende seksuele ervaringen waren over het algemeen hetzelfde voor vrouwen en mannen, voor jongere en oudere jongeren, voor lager en hoger opgeleide jongeren, voor jongeren met westerse en niet-westerse achtergronden, voor jongeren die weinig of veel waarde hechten aan religie en voor homoseksuele/biseksuele en heteroseksuele jongeren.

Drie bevindingen vormen hierop een uitzondering. Voor vrouwen en mannen werden verschillende relaties gevonden tussen seksuele eigenwaarde en ervaringen met trio's (Figuur 1) en cyberseks (Figuur 2). Figuur 1 laat zien dat de associatie tussen een sterker gevoel van seksuele eigenwaarde en het hebben van ervaring met trio's alleen geldt voor mannen; voor vrouwen was er geen samenhang tussen seksuele eigenwaarde en het wel of niet hebben van ervaring met trio's. Figuur 2 laat zien dat er weliswaar in de algemene analyses (zie voorgaande paragraaf) geen samenhang werd gevonden tussen seksuele eigenwaarde en het al die niet hebben van ervaring met cyberseks, maar dat deze er wel degelijk is. Voor mannen ging een lagere seksuele eigenwaarde gepaard met het rapporteren van ervaring met het hebben van cyberseks, voor vrouwen ging juist een hogere seksuele eigenwaarde gepaard met het rapporteren van ervaring met cyberseks. Voor jongeren met een westerse of juist een niet-westerse achtergrond werden verschillende relaties gevonden tussen het kunnen weigeren van ongewenste seks en ervaring met zelf geld of iets anders ontvangen voor seks (Figuur 3). Voor jongeren met een westerse achtergrond verkleinde het kunnen weigeren van ongewenste seks de kans op het hebben van ervaring met het ontvangen van geld of iets anders in ruil voor seks; voor niet-westerse jongeren was er geen verband tussen het al dan niet

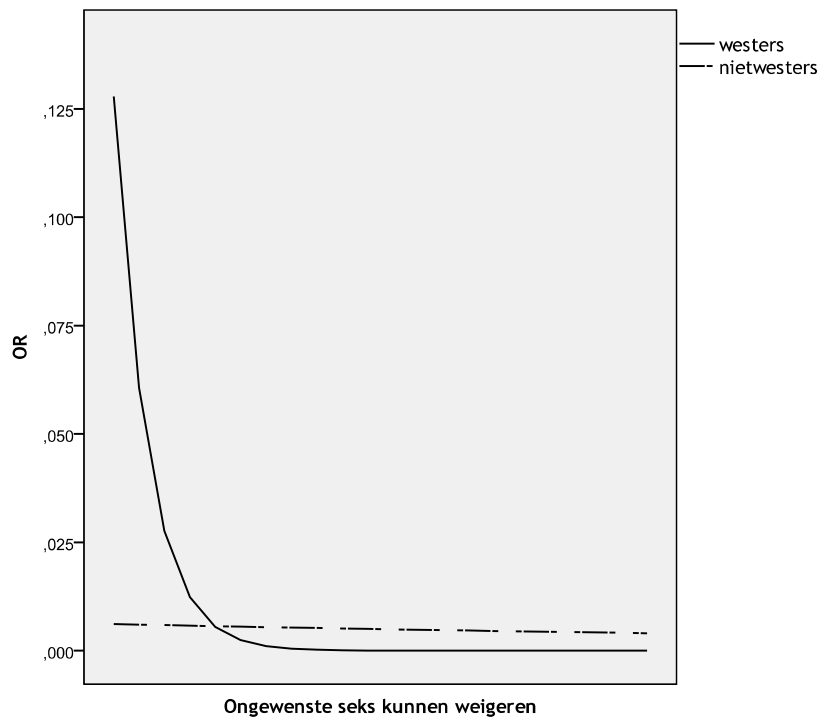
hebben van ervaring met het zelf geld of iets anders krijgen voor seks en het kunnen weigeren van ongewenste seks.

Figuur 1. Interactie tussen geslacht en seksuele eigenwaarde voor ervaring met *trio's*

Figuur 2. Interactie tussen geslacht en seksuele eigenwaarde voor ervaring met cyberseks

Figuur 3. Interactie tussen etniciteit en ongewenste seks kunnen weigeren voor ervaring met zelf geld of iets anders krijgen voor seks.

2.3 Conclusie

Veel jongeren in de steekproef rapporteren ervaringen met losse seks en online seks; een klein deel van de deelnemers rapporteert ook ervaring met instrumentele seks. Jongeren die ervaring hebben met one-night stands, trio's of seks met partners die zij via Internet hebben leren kennen lijken geen kwetsbare groep te vormen. Jongeren die ervaring hebben met deze vormen van seks zijn op zoek naar prettige en spannende seks; deze ervaringen hangen samen met het zoeken naar seksuele sensatie en met het hebben van seks vanuit opwindingsmotieven en minder vanuit een behoefte aan intimiteit. Het rapporteren van ervaringen met one-night stands, trio's en seks met Internetpartners hangt niet samen met factoren die op een bepaalde kwetsbaarheid zouden kunnen duiden (bijvoorbeeld druk van vrienden, niet kunnen weigeren of een laag seksueel zelfbeeld).

Een ander beeld komt naar voren voor jongeren die ervaring rapporteren met cyberseks of met een van de vormen van instrumentele seks. Ook deze jongeren zijn op zoek naar seksuele sensatie, maar dit gaat tevens gepaard met het minder goed in staat zijn om ongewenste seks te kunnen weigeren. Voor mannen hangt het hebben van ervaring met cyberseks ook samen met een lager seksueel zelfbeeld. De samenhang met deze risicofactoren roept de vraag op of jongeren zelf de keuze maken om deze vormen van seks te hebben, of dat het een groep kwetsbaardere jongeren betreft die door anderen, met name partners, wordt aangezet of overgehaald tot bepaald gedrag.

3 'De leukste seks ooit'

Een essentieel kenmerk van seksuele gezondheid is het kunnen aangaan van positieve en plezierige seksuele relaties, maar de aandacht voor dit aspect van seksuele gezondheid wordt vaak als secundair gezien, ondergeschikt aan het vermijden van de negatieve kanten van seks. Daarom richt de tweede studie in het huidige onderzoek zich expliciet op de leuke kant van seks. 'De leukste seks ooit' heeft betrekking op het verkennen van ervaringen die jongeren zelf naar voren brengen als zijnde hun leukste seksuele ervaring ooit. 'De leukste seks ooit' brengt deze ervaringen middels een *mixed-method design* in kaart. De verhalen van jongeren zijn eerst op kwalitatieve wijze geanalyseerd op het 'waarom, wie, waar en wat' van de ervaringen. Op basis hiervan zijn verschillende scenario's van positieve seksuele ervaringen geconstrueerd. Vervolgens is op kwantitatieve wijze de prevalentie van verschillende scenario's onderzocht, alsmede mogelijke verschillen tussen sociaaldemografische groepen. Hiermee worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Wat zijn de redenen, partners, situaties en vormen van seks met betrekking tot de meest positieve seksuele ervaringen van jongeren?
2. Wat zijn de meest voorkomende scenario's van positieve seksuele ervaringen van jongeren?
3. Zijn er verschillen naar geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit, religie en seksuele oriëntatie met betrekking tot de prevalentie van scenario's van positieve seks?

3.1 Methode

De studie maakt gebruik van data die zijn verzameld in het onderzoek 'Laat je nu horen!'. In de rapportages over 'Laat je nu horen!' worden de procedures, logistiek en werving van dit onderzoek uitgebreid beschreven (zie Kuyper et al., 2010a, 2010b, 2011). In het kort komt het erop neer dat een grote groep seksueel actieve jongeren (15-25 jaar), die van elkaar verschillen in termen van geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit en seksuele oriëntatie, via een website vier vragenlijsten hebben ingevuld. De tweede vragenlijst bevatte een vraag naar de leukste seksuele ervaring ooit. De data van deze tweede vragenlijst zijn gebruikt in 'De leukste seks ooit'. Hieronder worden de specifieke steekproef, meetinstrumenten en analysemethodes van 'De leukste seks ooit' beschreven.

Steekproef

In totaal zijn 1378 jongeren uitgenodigd om de tweede vragenlijst van het onderzoek die de vraag naar de leukste seksuele ervaring ooit bevatte in te vullen. Van de uitgenodigde jongeren zijn 860 jongeren met de tweede vragenlijst begonnen; deze jongeren hebben allemaal de vraag voorgelegd gekregen naar hun meest positieve seksuele ervaring. De verhalen van een aantal jongeren konden niet worden geanalyseerd. Zo was er een groep jongeren die de vraag niet beantwoordden of alleen een paar tekens intypten ($n = 215$, 25.0 %). Ook was er een groep jongeren die aangaf dat ze het onderzoek respecteerden en mee wilden doen, maar deze vraag te ver vonden gaan ($n = 23$, 2.7 %). Verder gaf een aantal jongeren een te summiere beschrijving van hun ervaring om in de analyses meegenomen te kunnen worden ($n = 88$, 10.2 %). Tot slot was er een groep jongeren die meerdere ervaringen rapporteerden, waardoor deze niet konden worden geanalyseerd ($n = 51$, 5.9 %).

In totaal konden de verhalen van 483 jongeren in de analyses worden gebruikt. Deze jongeren waren gemiddeld 18.65 jaar oud ($SD = .74$). Meer vrouwen (73.5 %) dan mannen (26.5 %) zijn in de analyse opgenomen. Van de jongeren waarvan de gegevens in dit onderzoek zijn gebruikt, had 40.2 % een lager opleidingsniveau en 59.8 % een hoger opleidingsniveau. De meerderheid had een Westerse achtergrond (88.9 %) en achtte religie in zijn of haar leven niet persoonlijk van belang (73.5 %). In totaal voelde 24.6 % zich (ook) aangetrokken tot partners van hun eigen sekse.

Meetinstrumenten

De jongeren is de volgende vraag voorgelegd: "Beschrijf hieronder zo goed en precies mogelijk wat jouw leukste seksuele ervaring is. Gebruik ongeveer een halve pagina. Als je meer ruimte nodig hebt, is dat prima. Beschrijf onder andere de volgende dingen: met wie was je? Hoe goed kenden

jullie elkaar? Waar waren jullie? Wat gebeurde er? Hoe voelde je je? Waarom was het zo leuk? Wat ging eraan vooraf? Wat waren de gevolgen?. Jongeren beschreven aan de hand van deze instructies hun leukste seksuele ervaring ooit.

Analyses

'De leukste seks ooit' maakt gebruik van een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve analyses. De kwalitatieve analyses zijn op systematische, iteratieve wijze uitgevoerd. Allereerst is een steekproef van 100 verhalen gelezen om te komen tot hoofdcategorieën van belangrijke aspecten van de ervaringen die in de data naar voren komen. Deze hoofdcategorieën waren waarom het zo leuk was, de betrokken partner, waar de seks plaatsvond en de seksuele activiteit. Vervolgens zijn op basis van deze 100 verhalen subcategorieën geconstrueerd voor de hoofdcategorieën 'waarom, wie, waar en wat'. Deze subcategorieën onderscheiden de exacte redenen waarom de seks zo leuk was, de gerapporteerde typen partners, de locaties waarover geschreven werd en de typen seks die door jongeren werden genoemd. De analyse is zowel door de eerste als door de tweede auteur onafhankelijk uitgevoerd. De codeerders verschilden niet wat betreft de hoofdcategorieën. Met betrekking tot de subcategorieën verschilden zij op één punt. Dat verschil is in overleg aangepast. Nadat een codeboom was opgesteld met alle hoofd- en subcategorieën, zijn de eerste 50 verhalen gecodeerd. Deze codering is zowel door de eerste als de tweede auteur van dit rapport gedaan. In totaal zijn er 800 elementen gecodeerd. De onafhankelijke codeerders verschilden op 58 elementen (interrater betrouwbaarheid van 93.5 %). Deze verschillen zijn in gezamenlijk overleg opgelost.

In een nieuw steekproef van 100 verhalen is vervolgens bekeken of er nog aanvullende, hoofd- en subcategorieën konden worden onderscheiden; op basis hiervan zijn twee nieuwe subcategorieën toegevoegd. Daarna is opnieuw een steekproef van 100 verhalen bekeken op mogelijke nieuwe hoofd- en subcategorieën. Deze werden niet gevonden en het coderingssysteem bleek verzadigd. Alle resterende verhalen zijn vervolgens gecodeerd volgens het ontwikkelde coderingssysteem. Na een maand heeft de eerste auteur een willekeurig steekproef van 50 verhalen nogmaals gecodeerd. Van de 800 gecodeerde elementen verschilde de codering op 34 elementen (intrarater betrouwbaarheid 95.7 %).

Om te komen tot scenario's van de meest positieve seksuele ervaringen van jongeren is gekeken naar welke combinaties van redenen, partners, locaties en seks veelvuldig samen voorkwamen. Deze scenario's zijn onderscheiden aan de hand van kwalitatieve analyses. Vervolgens zijn alle verhalen gecategoriseerd naar het best passende type scenario. Voor twee verhalen was niet duidelijk welke reden de doorslag gaf voor jongeren om dit hun leukste seksuele ervaring ooit te vinden; deze respondenten zijn niet in de verdere analyses meegenomen. In totaal zijn 481 verhalen ondergebracht in één van de scenario's. Met behulp van kwantitatieve analyses is vervolgens onderzocht welke scenario's het meest worden gerapporteerd en of hierin verschillen zijn tussen sociaaldemografische groepen (naar sekse, leeftijd, opleiding, etniciteit, religie en seksuele oriëntatie). Voor statistische toetsing is een significantieniveau van $p < .05$ gehanteerd.

3.2 Resultaten

"Ik stond destijds echt te stralen als een zonnetje!"

Uit de verhalen van de deelnemers over hun leukste seksuele ervaring komen vier overkoepelende redenen naar voren die door een groot aantal jongeren werden genoemd: de seks was de leukste keer ooit omdat 1) ze liefde en intimiteit ervaarden, 2) ze sensatie en lust beleefden, 3) de seks een opsteker was of 4) de seks als eye-opener functioneerde. Een aantal andere redenen werden slechts door één à twee jongeren genoemd en is daarom in de analyses buiten beschouwing gelaten.

Liefde en intimiteit

Veel jongeren gaven een beschrijving van hun leukste keer waaruit naar voren kwam dat die seksuele ervaring hun leukste was omdat ze liefde en intimiteit ervaarden, wat maakte dat ze zich goed en gelukkig voelden. Bij deze ervaringen gaat het vaak om gevoelens van liefde en intimiteit die tijdens de seks zelf ervaren werden. In dergelijke situaties voelden de jongeren zich tijdens de

seks geliefd, ontspannen, op hun gemak, veilig en vertrouwd. Tijdens de seks voelden zij zich verbonden met hun partner, heel dichtbij hun partner staan en waren zij zich niet meer bewust van de rest van de wereld. De gevoelens van liefde, intimiteit, geluk en vertrouwen werden ook aangewakkerd omdat hun partner 'superlief', voorzichtig of romantisch deed: *"We waren al eerst uit eten geweest en naar de bioscoop geweest. Thuis gekomen, was hij snel naar boven gegaan, en mocht ik nog even niet komen. Na 5 minuten gewacht te hebben, werd ik geroepen. Toen ik boven kwam stonden er allemaal kaarsjes, en had hij een hart gevormd met de kaarsjes. Super romantisch! Hij had het bad vol laten lopen, en zat daar al in. Toen ben ik bij hem komen liggen, en hebben we eerst zo een tijdje gelegen. Ik had zulke verliefde gevoelens, het was zo fijn om met hem samen te zijn. Hij was super lief, en gaf me echt kriebels in mij buik. Dat was toch wel mijn leukste en fijnste seksuele ervaring!"* (Vrouw, 17 jaar).

Ook kan het in situaties waarvoor jongeren het ervaren van liefde en intimiteit aangegeven als verklaring waarom dit hun leukste seksuele ervaring ooit was, gaan om de uitwerking die de seks heeft op de band met hun partner. Veel jongeren gaven aan dat door de liefdevolle, aandachtvolle, intieme, romantische en vertrouwde seks de band met hun partner veranderde. De band werd door de seksuele ervaring dieper, hechter of bevestigd: *"Ik vond de leukste seksuele ervaring een aantal keren na mijn eerste keer. Ik had seks met mijn vriendje, die ik nu nog steeds heb. Het voelde vertrouwd, ik voelde me goed. Het begon niet spectaculair ofzo, gewoon met zoenen maar dat was echt hét moment dat ik dacht. Ik wil jou nooit meer kwijt."* (Vrouw, 17 jaar). Jongeren brengen seksuele ervaringen naar voren waarbij ze zich (weer) helemaal verliefd voelden op hun partner of seks waardoor dat ze zich realiseerden hoe leuk hun partner was. Tijdens deze seksuele ervaring realiseerden ze zich dat deze partner de ware was en dat ze serieus met deze partner verder wilden. Vaak gaat het hierbij seks met een nieuwe partner, een herwonnen 'ex' of een partner die een tijdlang afwezig was (bijvoorbeeld door een vakantie of stage in het buitenland). Het is in deze verhalen de realisatie van liefde en intimiteit en het gevoel de ware gevonden te hebben dat maakte dat deze seksuele ervaring de leukste keer was.

Sensatie en lust

Veel andere verhalen over de leukste seksuele ervaringen ooit draaien om lust, spanning, sensatie en exploratie. Jongeren geven in de verhalen als reden voor het benoemen van deze seksuele ervaring als hun leukste keer ooit dat de seks zo opwindend en spannend was. Verhalen waarbij spanning, sensatie, lust en exploratie de boventoon voeren gaan vaak over seksuele ervaringen die jongeren hebben op spannende plekken (bijvoorbeeld seks in de buitenlucht of op een plek waar ook anderen aanwezig zijn): *"We waren in de sauna met mijn ouders, maar die waren ergens anders in de het complex. Uiteindelijk zijn we samen in het bubbelbad terecht gekomen dat een beetje afgeschermd stond van het looppad, waardoor niemand je kon zien. We waren heel de dag al in de sauna, en zoals je weet loopt men daar naakt, dus nu ja ze was mooi.... Dus waren al wel beetje opgefucked. Dus we zaten zo in de hottube waar het begon met zoenen en later zijn we gewoon helemaal in elkaar op gegaan en zijn we de rest van de wereld ook wel vergeten. Het was wel spannend omdat er toch iemand voorbij kon komen, maar het was wel de beste seks die ik tot nu toe gehad heb haha."* (Vrouw, 17 jaar). Ook gaat het vaak om seksuele ervaringen waarbij zij een nieuwe vorm van seks uitprobeerden (bijvoorbeeld een seksueel standje of rollenpatroon dat ze nooit eerder hadden geprobeerd of het gebruiken van seksspeeltjes): *"Het was eigenlijk een vrijpartij zoals alle andere (geweldig dus) maar ik denk dat ik me deze kan herinneren omdat mijn vriendin dit keer een beetje het heft in handen nam."* (Man, 20 jaar).

Opsteker

Jongeren geven ook aan dat ze een seksuele ervaring die diende als 'egoboost' of opsteker de leukste seksuele ervaring ooit vonden; zij voelen zich door die seks goed over zichzelf. Veel van dergelijke ervaringen hebben betrekking op seks met partners waar ze al lang een oogje op hadden, maar waarvan zij dachten dat ze degene nooit zouden krijgen: *"Okej... mn leukste seksuele ervaring is: Met T.! Ik ken hem van school. En de reden waarom het zo leuk was, is omdat ik al een jaar op hem verliefd was, en ik serieus nooit had gedacht dat er ooit iets zou gebeuren.! Zelfs niet toen we die dag al op date waren... dacht ik nog steeds van: Oh gezellig, maar meer niet. Dus toen*

we begonnen te zoenen was ik heel blij” (Man, 19 jaar). Bij seks als opsteker gaat het ook vaak om de ‘kick’ van het hebben van seks met iemand die aantrekkelijk en gewild is. In andere verhalen vinden niet zozeer de jongeren zelf hun partner heel leuk, maar is het andersom: jongeren geven aan dat hun leukste seks de keer was dat ze seks hadden met iemand die hen heel erg leuk vond.

Eyeopener

De leukste seksuele ervaring kan voor jongeren ook een ervaring zijn die ‘hun ogen opende’ en hen iets belangrijks leerde over zichzelf, of over seks. Hierbij komen verschillende typen seksuele ervaringen naar voren. Lesbische, biseksuele of homoseksuele jongeren brengen vaak hun eerste seksuele ervaring met iemand van dezelfde sekse naar voren als zijnde hun meest positieve seksuele ervaring ooit, omdat zij zich hierdoor realiseerden dat ze homo- of biseksueel zijn of dat eindelijk ‘alle puzzelstukjes op hun plaats vielen’. Deze jongeren hadden het gevoel eindelijk zichzelf te hebben gevonden en te weten wat ze willen of verlangen: *“Ik was met l., die ik een week daarvoor had ontmoet in een bar in Amsterdam. Op die avond kwam ik haar weer tegen daar en al snel gingen we naar haar huis, met de taxi, ik ga niet zo vaak met de taxi, dus dat vond ik al leuk. Bij haar thuis aangekomen hebben we eerst heel veel gepraat en daarna begonnen we eerst te zoenen en toen heb ik de meest geweldige seks ooit gehad. voor het eerst met een vrouw, naja niet helemaal voor het eerst, maar voor het eerst sinds die ene keer toen ik 13 was.... wow! Ik wist meteen zeker dat ik liever met vrouwen ben dan met mannen. Dit was voor mij een hele doorbraak. De dag daarna was ik helemaal blij en in de wolken..” (Vrouw, 22 jaar).*

Jongeren brengen ook vaak hun eerste seksuele ervaring die ze fysiek lekker vonden of waarbij ze klaar kwamen naar voren als hun leukste keer. Vaak hadden ze daarvoor al meerdere seksuele ervaringen opgedaan, maar vonden zij die ervaringen niet prettig of fysiek aangenaam of kwamen ze niet klaar. Daardoor hadden ze het idee dat ze niet van seks hielden of dat ze er niet goed in waren. De eerste keer dat ze dan wel klaarkomen of echt konden genieten van seks, was voor hen de realisatie dat seks een prettig iets kan zijn: *“Ik was met m'n vaste vriendin (met wie ik nog steeds een relatie heb) en we kende elkaar al 2 jaar. Het was bij mij thuis op m'n slaapkamer. Het begon met wat zoenen en plagerig strelen over en weer maar het werd al gauw serieuzer. We begonnen heftiger te zoenen ze trok me langzaam op haar en begon m'n billen te masseren/te kneden waar ik eigenlijk nog opgewonderd van werd. Al gauw vlogen de kledingstukken door de kamer en lagen we beide naakt onder de lakens met elkaar te zoenen en elkaar te verwennen. We hebben in de weken voorafgaand al geprobeerd seks te hebben maar ik werd steeds slap door dat ik heel zenuwachtig was. Ik wilde het goed doen omdat het niet haar eerste keer was. Ze fluisterde in me oor dat ze het wel weer wilde proberen als ik dat ook wilde ik ging boven op haar liggen en ze leidde me in haar. En het lukte! we hadden voor het eerst seks.” (Man, 18 jaar).*

Daarnaast is er een groep jongeren die in het verleden negatieve ervaringen met seks heeft gehad (bijvoorbeeld een verkrachting of seksueel misbruik in de jeugd) of (in hun ogen) een beschadigd lichaam hebben (bijvoorbeeld jongeren met grote littekens). De eerste keer dat zij seks hebben waarbij zij zich niet lelijk of vies voelen, maar juist gewild en mooi, is hun leukste seksuele ervaring: *“Mijn leukste seksuele ervaring was de eerste keer met huidige vriend. We hadden het al een jaar alleen we durfden het allebei niet echt. Ik was onzeker over mijn lichaam, maar toen ik een borst verkleining heb gehad werd dat gelukkig minder. Voor dat ik op vakantie ging zaten we samen bij mij op me kamer en ging ik hem masseren, en hij mij daarna ook. En toen vroeg die of die me bh uit mocht trekken (hij had het nog niet gezien na de borst verkleining) dus ik werd wel een beetje zenuwachtig maar het mocht wel. En toen me bh uit was, voelde ik me eindelijk een keer mooi, en schaamde ik me er ook niet meer voor, ook niet voor de grote littekens. En van het een kwam dus het ander. Sinds die keer ben ik veel zekerder geworden en praat ik makkelijker met mijn vriend over seks.” (Vrouw, 17 jaar).*

“We kenden elkaar een maand of drie waarvan we 1 maand een relatie hadden”

De leukste seksuele ervaring ooit vindt vaak plaats met vaste partners. Het gaat regelmatig over de eerste keer met de (huidige) vaste partner, maar ook over seksuele ervaringen die later in de relatie plaatsvinden. Leuke seks wordt echter niet alleen met vaste partners beleefd, ook andere

online en offline bekenden komen veelvuldig voor in de verhalen over de leukste seksuele ervaringen. Zo vormen beste of goede vrienden een categorie partners met wie jongeren hun leukste seksuele ervaring hebben. Een aantal leukste seksuele ervaringen speelt zich ook af tussen vakantie liefdes, internetdates of klasgenoten/collega's. Ook scharrels (partners met wie ze wel vaker seks maar geen relatie of vriendschap hebben) worden wel genoemd als partners voor de leukste seks ooit. Verder speelt een aantal leukste seksuele ervaringen zich ook af tussen partners die elkaar eigenlijk amper kennen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om partners die jongeren pas op de avond van de seks hebben leren kennen (meestal op een feestje of tijdens het uitgaan) of tussen mensen die elkaar daarvoor alleen 'viavia' of 'vaag' kenden.

“We zaten buiten bij een zwemmeertje op een stenen picknicktafel”

De meest voorkomende locaties waar jongeren hun leukste seksuele ervaring hebben zijn bij henzelf of hun partners thuis (meestal in de slaapkamer), maar ook locaties in de buitenlucht, zoals het bos, de duinen, weilanden, het strand, in het water of tegen de kerk, worden vaak genoemd. Auto's blijken ook een plek te zijn waar jongeren hun leukste seksuele ervaring ooit opdoen, evenals semi-openbare ruimtes, zoals kleedhokjes (in winkels of zwembaden), toiletten (in kroegen en restaurants), treinen en sauna's. Naast het eigen bed, de buitenlucht en semi-openbare ruimtes worden hotels, vakantiehuisjes en tenten vaak genoemd als locaties waar de leukste seksuele ervaring ooit plaatsvond. Soms gaat het hierbij om leuke seksuele ervaringen met vakantie liefdes, maar het kan ook gaan over leuke seks tijdens romantische weekendjes weg. Verder worden locaties in privé settings genoemd waar ook anderen aanwezig zijn (bijvoorbeeld feestjes bij iemand thuis of situaties waarin ouders of broertjes/zusjes zich in de kamer ernaast bevinden).

“En toen hebben we het gedaan”

Over de fysieke aspecten van seks voor de leukste seksuele ervaring ooit zijn de jongeren minder expliciet. Vaak wordt alleen genoemd dat ze 'seks hadden' of dat ze 'het' hebben gedaan. Uit verhalen van jongeren die explicieter zijn komt naar voren dat de vormen van seks die bij de leukste ervaring ooit horen divers zijn. Sommige jongeren noemden een zoen als hun meest leuke seks ooit; andere jongeren noemden de eerste keer orale seks. Wat vooral opvalt aan de beschrijvingen van de seks die jongeren hadden, is dat de specifieke vorm van seks niet zoveel uitmaakte en dat het meer de context, partner en gevoelens waren die de seks zo leuk maakten.

Scenario's van leuke seks

Aan de hand van de analyses van de redenen die jongeren hebben om die ene seksuele ervaring hun leukste seksuele ervaring ooit te vinden, de typen partners met wie zij deze seks beleven, waar de seks plaatsvond en het type seks dat zij hadden zijn samenhangende scenario's van leuke seks geconstrueerd. De vorm van seks die jongeren hadden is hierbij minder informatief omdat jongeren hier vaak niet veel informatie over geven en dit aspect van de ervaring ook van ondergeschikt belang lijkt als jongeren wel informatie geven. Voor het construeren van de scenario's zijn de verschillende redenen die jongeren geven voor de seks als belangrijkste onderscheidende factor gehanteerd; uit alle verhalen kwam de reden waarom deze seksuele ervaring de leukste ooit was als meest onderscheidend kenmerk naar voren. Voor de vier hoofdredenen (Liefde & Intimiteit, Sensatie & Lust, Opsteker en Eyeopener) is vervolgens gekeken of deze vaak naar voren komen in samenhang met een bepaald type partner en/of met ervaringen die op een bepaalde locatie plaatsvonden. Hieruit bleek dat er zijn geen uitsluitende één-op-één relaties zijn tussen redenen, typen partners en locaties (zo vindt bijvoorbeeld seks uit liefde niet *per definitie* plaats tussen vaste partners in het bed van een van de twee betrokkenen). Wel zijn patronen van redenen, typen partners en locaties gevonden, die de volgende scenario's opleveren.

In het eerste scenario, Liefde & Intimiteit, wordt de seks als leukste ervaring ooit bestempeld omdat het om liefde en intimiteit gaat. Dit scenario speelt bijna altijd tussen twee partners die elkaar al (goed) kennen. Vaak gaat het om seks binnen een relatie met vaste partners, maar ook wel met vrienden, en meestal speelt de seks zich bij een van de partners thuis af: *"Ik was met mijn vriend. We hadden op dat moment ongeveer een jaar verkering. Ik kwam die dag bij hem thuis en we gingen naar boven. Toen we op zijn kamer kwamen had hij met kaarsjes een groot hart gemaakt*

en i love you geschreven, verder stond er zachtjes muziek op. Ik voelde me toen heel blij ik vond het zo lief. We hebben het toen gedaan, heel langzaam met veel voorspel en het was gewoon heel lief en teder. Ik voelde allemaal vlinders omdat het zo lief en romantisch was" (Vrouw, 17 jaar). Ook vind seks in dit scenario vaak plaats nadat beide partners eerst een leuke dag samen hebben gehad (bijvoorbeeld samen een dagje uit zijn geweest) of vindt de seks plaats op een hotelkamer tijdens een romantisch weekendje weg. Soms gebeurt 'het' ook in de buitenlucht of een semi-openbare ruimte. In dat geval is het echter niet de spanning en de lust die dit de leukste seks ooit maakte, maar het gevoel van samen die ervaring beleven: "[...] En zo gebeurde het. We hadden sex, in het water. Ik had nog nooit zoiets spannends gedaan. Door het water voelde ik minder dan normaal .. Maar het gaf me een enorm goed gevoel. Ik had m ook nog nooit zo leuk gevonden. Niet om de sex of iets. Maar gewoon omdat we iets spannends deden, samen. Een heerlijk gevoel." (Vrouw, 19 jaar).

In een ander scenario, Sensatie & Lust, gaat het om de ervaren sensatie en lust die de seks tot de leukste keer ooit maakte. Dit scenario speelt zich vaker af tussen mensen die geen relatie hebben of die elkaar niet goed kennen. Juist omdat een partner verder van ze afstaat, durven jongeren vormen van seks op vreemde plekken uit te proberen: *"Ik was op een vakantie in Zweden met een meisje dat ik net kon van de camping waar ik werkte. We kenden elkaar niet echt goed, maar aangezien we gewoon zin hadden in wat lol hebben we maar samen geslapen. We hebben het zo'n 5 keer gedaan de hele nacht door en eigenlijk alles mogelijke geprobeerd, aangezien we niet in een relatie waren was dit veel makkelijker aangezien je je dan lekker je gang kunt gaan."* (Man, 18 jaar). Vaste partners spelen in dit scenario soms echter ook een hoofdrol, omdat dit juist de partners zijn waarbij jongeren zich vertrouwd en veilig voelen en zij daardoor iets nieuws durven uit te proberen (bijvoorbeeld een speeltje of een ander standje) of het eens op een andere plek durven doen: *"Ik heb met haar drie jaar een relatie gehad en op seksueel gebied waren wij erg vertrouwd met elkaar waardoor we ook verschillende dingen uitprobeerden. Ik voelde me prettig bij haar en schaamde mij nergens voor. Er hing daarom ook een prettige sfeer. Wij kenden elkaar dus erg goed, want de prettigste ervaring zal ongeveer zijn geweest toen wij 1,5 jaar tot 2 jaar verkering hadden. We waren bij mij thuis in mijn bed. We hadden zin in seks en we hadden een speeltje(voorbind dildo) gekocht. Deze gingen we uitproberen. Het was erg leuk en geil. We konden lachen om elkaar maar we vonden het allebei ook een heel prettig speeltje. Daarom was het zo leuk. Het was nieuw, spannend en nog eens lekker ook. Zoiets doe je natuurlijk niet zomaar met iemand."* (Vrouw, 20 jaar). De ervaren liefde en het vertrouwen zijn in dergelijke situaties een voorwaarde voor de spannende en opwindende seks, maar dat de seks spannend en opwindend was is de reden dat jongeren die seksuele ervaring de leukste seks ooit vonden. In dit scenario komt de eigen slaapkamer of die van de partner wel voor, maar vaker gebeurt 'het' buiten, in semi-openbare ruimtes of in hotelkamers.

Als de reden voor de leukste seks ooit was dat de seks een opsteker voor henzelf was, dan spelen meestal bekenden, zoals klasgenoten, collega's, (vage) kennissen of ex-partners een rol. In het scenario Opsteker draait het er dan om dat iemand al een tijdlang een oogje op de ander had, maar dacht deze niet te kunnen krijgen: *"Met een hele knappe jongen was ik al de hele avond aan het flirten. Toen we 's nachts op de bank film lagen te kijken, gingen we bij elkaar liggen, knuffelen en zoenen. Het leuke aan deze ervaring was dat ik nooit gedacht had, dat hij interesse in mij zou hebben. Verder was het leuk om na een avond flirten uiteindelijk succes te hebben met een jongen waar ik al maanden contact mee had"* (Man, 16 jaar). Bij ex-partners gaat het met name om de kick die jongeren krijgen van het feit dat ze die ex toch nog konden krijgen, nadat ze gedumpte of bedrogen waren: *"Ik had net een poos geen contact gehad met mijn ex, waar ik toch 2.5 jaar mee samen was. Hij kwam langs om mijn computer te maken. Hij ging zitten bij mijn pc en ik ging tv kijken op bed. Hij kwam naast me liggen. Lekker dicht tegen me aan. Wat ie vroeger dus nooit deed. [...] Het was vooral een goede EgoBoost."* (Vrouw, 19 jaar). Ook partners die jongeren net hebben leren kennen spelen in een aantal verhalen die onder dit scenario vallen een rol. Het gaat dan vaak om aantrekkelijke en gewilde partners die men in de kroeg of op een feestje tegen het lijf loopt. Het opsteker scenario speelt zich veelal bij iemand thuis af.

In het scenario Eye-Opener, waarin de seksuele ervaring de jongeren de ogen opende en daarom zo leuk was, is er niet een bepaald partnertype dat de overhand heeft. Soms is het iemand met wie de jongeren een veilige en vertrouwde band hebben, zoals de vaste partner of een goede vriend: *“Het was afgelopen jaar met een jongen (P.) die ik op de dansschool heb leren kennen. We kunnen het samen goed vinden en kan met hem ook over intieme dingen praten. We hadden dus een leuk gesprek. [...] Het was voor mij voor het eerst dat ik het ook lekker vond. Hij vond het belangrijk om mij een goede ervaring te bezorgen, omdat ik hem verteld had van mijn slechte ervaringen tot nu toe. Ik ben niet verliefd op hem, maar ben blij dat hij mij een goede ervaring heeft gegeven.”* (Vrouw, 22 jaar). Het gaat in dit scenario veelal om ervaringen die als eye-opener fungeren na negatieve ervaringen of onzekerheid over het eigen seksuele kunnen of lichaam en de seks speelt zich vaak in een vertrouwde en veilige omgeving (thuis) af. Soms, met name voor homojongeren, gaat het echter om een seksuele ervaring met een relatief onbekende partner. Met de onbekende partner vindt de seks veelal buiten plaats (bijvoorbeeld als de ouders niet weten dat hun kind lesbisch, biseksueel of homoseksueel is).

Prevalentie van scenario's en sociaaldemografische verschillen

Het meest voorkomende scenario was dat waarin het grotendeels draaide om sensatie en lust (44.7 %). Ruim een derde van de jongeren (36.6 %) noemde een seksuele ervaring waarbij liefde en intimiteit de boventoon voerde als hun leukste seksuele ervaring ooit. Ongeveer één op de tien jongeren (10.4 %) noemde een seksuele ervaring die als eyeopener diende als hun leukste seksuele ervaring ooit. Tot slot rapporteerde 8.3 % van de jongeren een ervaring die vooral als opsteker voor henzelf diende als hun leukste seksuele ervaring ooit. Er zijn weinig sociaaldemografische verschillen in de prevalentie van leukste seks scenario's gevonden en er waren geen verschillen naar leeftijd, etniciteit, religie of opleiding. Er waren wel verschillen naar geslacht en seksuele oriëntatie. Voor mannen viel de leukste seksuele ervaring vaker onder het scenario waarbij sensatie en lust de boventoon voerden (57.5 % van de mannen versus 40.1 % van de vrouwen). Vrouwen rapporteerden vaker een ervaring waarbij liefde en intimiteit de belangrijkste redenen waren om deze als leukste te beschouwen (42.3 % van de vrouwen versus 20.5 % van de mannen). Homoseksuele, biseksuele en lesbische jongeren rapporteerden vaker een ervaring die als eyeopener diende als hun leukste seksuele ervaring ooit (23.3 % van de homojongeren versus 6.5 % van de heterojongeren).

Scherpe kantjes

De geanalyseerde seksuele ervaringen zijn de verhalen van jongeren zelf over wat zij hun leukste ervaring ooit vonden. Ondanks dat zij deze ervaring positief labelen, vallen er vanuit het oogpunt van de seksuele gezondheidsbevordering soms kanttekeningen te plaatsten. Aan een aantal verhalen zitten 'scherpe kantjes'. Ten eerste valt op dat verhalen uit de categorie Sensatie & Lust niet zelden gepaard gaan met het nodige alcohol- en drugsgebruik. Soms waren jongeren dronken en leidde dat tot leuke seks, zonder dat ze van tevoren de intentie hadden om door hun dronkenschap goede seks te hebben: *“Op vrijdagavond gingen we (ik en me vriendin) naar onze standaard hangplek waar de hele groep bij elkaar komt om lekker biertjes te drinken. Om een uur of 11 was ik al aardig aangeschoten en mijn vriendin ook [...]. We hebben die avond veel verschillende dingen geprobeerd, dit was omdat je nu vreemdere dingen durfde voor te stellen omdat we redelijk aangeschoten waren [...] Omdat ik behoorlijk aangeschoten was kwam ik ook niet zo snel klaar.”* (Man, 17 jaar). Andere jongeren gaven juist aan dat zij bewust drugs, zoals MDMA, speed, pillen en ketamine, gebruiken om betere, langere en leukere seks te kunnen hebben.

Ook valt leuke seks niet altijd samen met veilige seks. In alle scenario's noemen een aantal jongeren expliciet dat ze geen condoom hadden gebruikt. Sommigen maken zich daar later wel zorgen over: *“Na orale handelingen hebben we anale seks gehad, zonder condoom. Het voelde erg fijn en intiem. [...] Achteraf ging ik wel nadenken over eventuele problemen voor de gezondheid, we hadden het tenslotte onveilig gedaan”* (Man, 22 jaar). Een ander scherp kantje van leuke seks is dat de relatie tussen de partners niet altijd even gelijkwaardig lijkt. Sommige leuke seks vond plaats binnen een relatie waarin sprake kan zijn van machtsverschillen (bijvoorbeeld seks met een leidinggevende op het werk of de scouting, met stagebegeleiders of met veel oudere partners).

3.3 Conclusie

Jongeren verschillen in het waarom, wie en waar van hun leukste seksuele ervaringen. Terwijl de ene jongere de allereerste keer met het allereerste vriendinnetje waar degene het allermeest van heeft gehouden in een romantische met kaarsen verlichte setting aanvoert, geeft de andere jongere als leukste ervaring op de keer dat zij met een uit de kroeg opgeduikelde onbekende het tegen de muur van de kerk heeft gedaan. Op basis van de redenen die jongeren opgeven waarom deze ervaring hun leukste keer seks ooit was, zijn vier scenario's te onderscheiden.

In het door de deelnemers meest genoemde scenario spelen gevoelens van sensatie en lust de hoofdrol. Veelal zijn hierbij vaste partners betrokken, maar ook relatief onbekende partners spelen vaak een rol. De seks vindt regelmatig buiten plaats, in de semi-openbare ruimte of in hotelkamers. In een ander scenario spelen gevoelens van liefde en intimiteit de hoofdrol. Dit scenario speelt zich bijna altijd af tussen twee (vaste) partners die elkaar al (goed) kennen. De seks kan thuis plaatsvinden, maar gebeurt ook wel in de buitenlucht of op onverwachte plekken. In het derde scenario fungeert de seks als eyeopener. Het kan hierbij gaan om de realisatie dat de deelnemer zichzelf voor het eerst als aantrekkelijk ziet, dat seks fijn kan zijn of dat zij (ook) op partners van hetzelfde geslacht vallen. Bij deze seks zijn soms bekenden betrokken, maar ook wel onbekenden. De seks speelt zich zowel thuis als in de buitenlucht af. In het laatste scenario speelt seks een rol als opsteker; door de seksuele ervaring voelen jongeren zich beter over zichzelf. De seks die als opsteker diende speelt zich vaak af tussen (vage) bekenden. De opsteker zit er vaak in dat iemand al lang verliefd was, maar in de veronderstelling verkeerde dat ze geen kans maakte, of in de aantrekkelijkheid/gewildheid van de partner. De seks speelt zich meestal thuis af.

Er zijn weinig sociaal-demografische verschillen gevonden in de prevalentie van de verschillende scenario's. Voor vrouwen geldt dat zij vaker dan mannen een ervaring noemen waarbij liefde en intimiteit de boventoon voerden, terwijl mannen vaker een ervaring noemen die draaide om sensatie en lust. Homoseksuele/lesbische en biseksuele jongeren noemen vaker scenario's waarbij de seks als eye-opener diende als leukste seksuele ervaring ooit.

4 Algemene discussie

In dit rapport zijn twee studies gepresenteerd die de potentieel positieve kanten van seksuele ervaringen van jongeren laten zien. De eerste studie, 'Kwetsbaar of weerbaar?', laat zien dat losse seks en seks met partners die men op het Internet heeft leren kennen regelmatig gerapporteerd worden door de jongeren in het onderzoek. Deze seksuele gedragingen zijn veelal een uiting van een zoektocht naar seksuele sensatie en opwinding en gaan niet samen met factoren die jongeren kwetsbaar maken in de seksuele arena (bijvoorbeeld een gebrek aan communicatieve vaardigheden of gevoeligheid voor druk van derden om seks te hebben). Dit ligt anders voor ervaringen met cyberseks en instrumentele seks. Jongeren die deze ervaringen rapporteren zijn minder goed in staat om ongewenste seks te kunnen weigeren, wat op een bepaalde kwetsbaarheid kan duiden. Ook uit het onderzoek 'De leukste seks ooit' komt naar voren dat jongeren seksuele sensatie, spanning en opwinding positief waarderen. Er zijn vier scenario's van de leukste ervaring ooit gevonden, waarbij het scenario Sensatie & Lust het meest genoemd werd door jongeren, gevolgd door Liefde & Intimiteit, seks als Eye-Opener en seks als Opsteker. Echter, niet alle seks die om Sensatie & Lust draaide was 'losbandige' seks. In bijna alle scenario's en in het merendeel van de verhalen speelden een vaste partner de hoofdrol.

4.1 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten is een expertmeeting georganiseerd met ongeveer 35 experts uit verschillende organisaties die actief zijn op het terrein van de seksuele gezondheidsbevordering, in het bijzonder voor jongeren. In deze expertmeeting is besproken en bediscussieerd wat de huidige resultaten betekenen voor vervolgonderzoek en voor de seksuele gezondheidsbevordering.

Aanbevelingen voor onderzoek

De aanbevelingen die door de experts zijn gedaan voor onderzoek zijn driedelig. Als eerste lijkt het van belang om vervolgonderzoek naar positieve seksuele ervaringen uit te voeren in een grotere steekproef uit een bredere populatie. Ook jongeren jonger dan 15 jaar zouden hierin betrokken moeten worden en vervolgonderzoek zou gebruik moeten maken van een representatieve steekproef jongeren. Daarnaast lijkt het van belang om de tijdsspanne van het onderzoek te verbreden om uitspraken te kunnen doen over de associaties tussen het opdoen van positieve ervaringen, seksuele weerbaarheid en het al dan niet rapporteren van seksuele problemen. Als jongeren door de tijd gevolgd worden, kan worden gekeken of bepaalde seksuele ervaringen leiden tot een verhoogde weerbaarheid en of positieve ervaringen jongeren kunnen beschermen tegen het meemaken van eventuele negatieve seksuele ervaringen. Ook zou zo kunnen worden onderzocht voor welke jongeren het hebben van losse seks, online seks of instrumentele seks al dan niet gerelateerd is aan het meemaken van negatieve ervaringen. Verder zou onderzoek waarin niet één partner, maar beide partners betrokken zijn belangrijke inzichten kunnen verschaffen in de relatiedynamiek. Dit maakt het mogelijk om te onderzoeken of en waarom beide partners positief op de ervaring terugkijken.

Aanbevelingen voor interventies

Er werden tijdens de expertmeeting verschillende aanbevelingen voor interventies gedaan. Als eerste was overeenstemming dat een positieve insteek op het terrein van de seksuele gezondheidsbevordering aan te moedigen valt, niet in de laatste plaats omdat veel onderzoeken naar de effectiviteit van gezondheidsbevordering in het algemeen laten zien dat interventies met een positieve insteek effectiever zijn dan interventies met een negatieve benadering. Een positieve insteek kan jongeren, en wellicht met name jongens, meer betrekken bij het onderwerp. Veel bestaande interventies hebben al (deels) gekozen voor een positieve benadering en hierbij kan aansluiting worden gezocht. Een vraag die resteert is hoe de balans tussen aandacht voor de positieve en negatieve kanten van seks zou moeten liggen in interventies. Wellicht heeft het aanmoedigen van leuke seks een weerbaarheidverhogende werking, zonder dat er dan nog expliciet aandacht aan de negatieve kanten, zoals seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld, moet worden besteed. Interventies gericht op het verbeteren van communicatie over wensen en grenzen

zouden, bijvoorbeeld, kunnen benadrukken dat communiceren over seks leidt tot goede, leuke en lekkere seks in plaats van in eerste instantie te benadrukken dat goede communicatie grensoverschrijding voorkomt.

Het beeld dat uit de onderzoeken naar voren komt kan ook gebruikt worden om interventies meer divers te maken. Er is onder jongeren geen eenduidig beeld van leuke seks; er zijn juist uiteenlopende seksuele ervaringen die jongeren leuk vinden. Wat leuk is, hangt met name af van de redenen en motieven die de betrokkenen hebben. Het lijkt dus van belang om jongeren bewust te maken van de diversiteit aan motieven en redenen om seks te hebben en van een wellicht gewenste match tussen hun eigen motieven en redenen voor seks en die van hun partner. Interventies zouden ook aandacht kunnen besteden aan de bevinding dat leuke seks niet gelijk staat aan tot in de puntjes geregisseerde, technisch perfecte seks. De leuke ervaringen van jongeren zijn vaak ongeënceneerd en hebben ook niet noodzakelijk met techniek te maken. Het kan voor jongeren een geruststelling zijn dat ze geen superpornoster hoeven te zijn om hele leuke seks te kunnen hebben. Ook leuke seks gaat met vallen en opstaan en seks hoeft niet in één keer geweldig te zijn.

Andere concrete aanbevelingen voor interventies waren dat in interventies meer aandacht zou moeten komen voor de randvoorwaarden en de context waarbinnen leuke seks plaatsvindt. Verder willen jongeren niet betutteld worden en biedt het onderzoek 'De leukste seks ooit' een mooie basis om de verhalen van jongeren zelf te kunnen gebruiken. Ook laat dit onderzoek zien dat woorden die in interventies gebruikelijk zijn ('riskant', 'veilig' of 'gelijkwaardig') onder jongeren zelf niet leven, als het gaat om leuke seksuele ervaringen.

Tot slot is ook een aanbeveling gedaan voor het bredere veld, ouders, docenten en media. De verhalen van jongeren over wat zij leuke seks vinden, wat zij willen en wat zij doen, staan ver van de in de media prominent uitgemeten verhalen over breezerseks, pornogebruik en seks in kelderboxen. Het merendeel van de jongeren noemt als leukste seksuele ervaring een ervaring binnen een vaste relatie die gebouwd is op een gevoel van veiligheid en vertrouwen. Het onderzoek kan dan ook dienen als geruststelling.

4.2 Beperkingen

De gepresenteerde studies zijn gebaseerd op data uit het onderzoek 'Laat je nu horen'. De belangrijkste beperkingen van dat onderzoek zijn onder andere een zelfselectiebias en een beperkte response rate (zie voor een uitgebreide bespreking van de beperkingen Kuyper et al., 2010a). Een aanvullende beperking van het onderzoek 'Kwetsbaar of weerbaar?' is dat er niet veel informatie beschikbaar is over de ervaringen met losse seks, online seks en instrumentele seks die jongeren rapporteren. Er is, bijvoorbeeld, niet bekend met welk type partner de deelnemers deze seksuele ervaringen opdeden; losse seks kan zowel tussen onbekenden als tussen goede vrienden plaatsvinden, online seks kun je hebben met onbekenden, maar evengoed met een vaste partner, en seks met mensen die jongeren op Internet hebben leren kennen betreft zowel ervaringen tussen onbekenden die elkaar in een op seks gerichte chatroom hebben ontmoet als seks tussen partners die elkaar online hebben ontmoet maar inmiddels een relatie hebben. Ook is er niets bekend over de samenstelling van de trio's (qua sekse en relatie met de betrokken partners). Vervolg-onderzoek zou dan ook meer aspecten van deze seksuele ervaringen moeten navragen.

Ook in het onderzoek 'De Leukste seks ooit' is de beschikbare informatie beperkt. Omdat de verhalen van jongeren via een online vragenlijst zijn verkregen, in plaats van middels een interview, kon er bij onduidelijkheden in de verhalen niet worden doorgevraagd. Niet zozeer een beperking als wel iets dat van belang is bij de interpretatie van de uitkomsten, is dat 'De leukste seks ooit' een momentopname is. Zo speelt, bijvoorbeeld, in de verhalen vaak de huidige vaste partner de hoofdrol. Mocht deze relatie onverhoeds op de klippen lopen, dan is het nog maar de vraag of de beschreven ervaring wel de leukste seks ooit blijft. Het zou informatief zijn om de ontwikkeling in leuke seksuele ervaringen te volgen, waarbij onderzocht kan worden of in verschillende ontwikkelingsfasen doelen en motieven die jongeren hebben beïnvloeden welke ervaring zij als hun leukste keer bestempelen.

4.3 Ter afsluiting

Seks raakt jongeren. Door mogelijk risicogedrag in een context van kwetsbaarheid of weerbaarheid te plaatsen en jongeren in hun eigen woorden te laten beschrijven wat zij onder leuke seks verstaan wordt meer recht gedaan aan de mogelijke positieve kanten van seks en de positieve invloed die seks kan hebben op hun welzijn. Het belichten van de positieve kanten van seks en de leuke ervaringen van jongeren geeft ook meer inzicht in hoe jongeren seks beleven. In lijn hiermee zouden interventies gericht moeten zijn op het aanmoedigen van leuke seks in plaats van ontmoediging van niet leuke seks. Een gepaste slogan hiervoor zou kunnen zijn: *'Seks is leuk (dus hou het leuk)'*.

5 Referenties

- Bradshaw C, Kahn A. S., & Saville, B. K. (2010). To hook up or date: which gender benefits? *Sex Roles, 62*, 661-669. DOI 10.1007/s11199-010-9765-7
- Cooper, M. L., Shapiro, C. M., & Powers, A. M. (1999). Motivations for sex and risky sexual behavior among adolescents and young adults: A functional perspective. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 1528-1558.
- Kalichman, S. C., & Rompa, D. (1995). Sexual sensation seeking and sexual compulsivity scales: Reliability, validity, and predicting HIV risk behavior. *Journal of Personality Assessment, 65*, 586-601.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010a). *Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht / Rutgers Nisso Groep.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010b). Grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren: de belangrijkste resultaten uit het onderzoek 'Laat je nu horen!'. *Tijdschrift voor Seksuologie, 34*, 90-103.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2011). *Het vervolg op 'Laat je nu horen!'* Utrecht: Universiteit Utrecht / Rutgers WPF.
- Morokoff, P. J., Quina, K., Harlow, L., Whitmire, L., Grimley, D. M., Gibson, P. R., & Burkholder, G. J. (1997). Sexual assertiveness scale (SAS) for women: Development and validation. *Journal of Personality and Social Psychology, 73*, 790-804.
- O'Sullivan, L. F., Meyer-Bahlburg, H. F. L., & McKeague, I. W. (2006). The development of the sexual self-concept inventory for early adolescent girls. *Psychology of Women Quarterly, 30*, 139-149.
- Owen, J., Rhoades, G., Stanley, S., & Fincham, F. D. (2010). Hooking up: Relationship differences and psychological correlates. *Archives of Sexual Behavior, 39*, 553-563
- World Health Organisation (2002). *Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28-31 January 2002, Geneva*. Geneva: WHO.

Bijlage 1. Meetinstrumenten 'Kwetsbaar of weerbaar?'.

Variabele	Herkomst	Aantal items	Antwoordopties	α
Onafhankelijke variabelen¹				
seksuele eigenwaarde	O'Sullivan, Meyer-Bahlburg & McKeague (2006)	7	1-5: hogere score: meer seksuele eigenwaarde (bv je goed voelen bij je seksuele gedrag)	.84
seksueel sensatie zoeken	Kalichman & Rompa (1995)	7	1-5: hogere score: meer seksueel sensatie zoeken (bv houden van wilde en ongeremde seks)	.75
motief voor seks: goedkeuring vrienden	Cooper, Shapiro & Powers (1999)	5	1-5: hogere score: vaker seks vanwege goedkeuring vrienden (bv omdat ze je anders naar beneden halen)	.96
motief voor seks: coping	Cooper et al. (1999)	5	1-5: hogere score: vaker seks vanwege coping (bv omdat je je down voelt)	.94
motief voor seks: zelfbevestiging	Cooper et al. (1999)	5	1-5: hogere score: vaker seks vanwege zelfbevestiging (bv om te bewijzen dat je nog aantrekkelijk bent)	.92
motief voor seks: opwinding	Cooper et al. (1999)	5	1-5: hogere score: vaker seks vanwege opwinding (bv omdat je opgewonden bent)	.90
motief voor seks: intimiteit	Cooper et al. (1999)	5	1-5: hogere score: vaker seks vanwege intimiteit (bv om dichterbij partner te zijn)	.88
motief voor seks: goedkeuring partner	Cooper et al. (1999)	4	1-5: hogere score: vaker seks vanwege goedkeuring partner (bv omdat je bang bent dat partner anders weggaat)	.90
seks kunnen initiëren	Morokoff et al. (1997)	5	1-5: hogere score: seks beter kunnen initiëren (bv je partner laten weten dat je aangeraakt wilt worden)	.72
seks kunnen weigeren	Morokoff et al. (1997)	6	1-5: hogere score: seks beter kunnen weigeren (bv geen seks hebben ook als partner blijft aandringen)	.81
Uitkomstmaten				
one-night stand	eigen constructie	1	1 = ja, 0 = nee	
trio	eigen constructie	1	1 = ja, 0 = nee	
cyberseks	eigen constructie	1	1 = ja, 0 = nee	
seks met Internet partner	eigen constructie	1	1 = ja, 0 = nee	
instrumentele seks ontvangen	eigen constructie	2	1 = ja, 0 = nee	
instrumentele seks gegeven	eigen constructie	2	1 = ja, 0 = nee	

¹ De schalen zijn enigszins aangepast voor (laagopgeleide) Nederlandse jongeren, in overleg met experts en jongeren zelf

Bijlage 2. Publicaties/presentaties op basis van het onderzoek ‘Laat je nu horen’

Wat in 2008 is begonnen als een cross-sectionele studie van de Universiteit Utrecht naar de determinanten van grensoverschrijdende seksuele gedragingen en ervaringen onder jongeren, is uitgegroeid tot het ‘Laat je nu horen’ project van de Universiteit Utrecht en Rutgers WPF. Het onderzoek is in de looptijd verbreed tot een longitudinale studie met een follow-up na één jaar. Het project richt zich, naast grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen, inmiddels ook op het welzijn van lesbische, homoseksuele en biseksuele jongeren, de mogelijke effecten van deelname aan seksonderzoek op jongeren en de positieve kanten van seks. De resultaten van project zijn tot nu toe beschreven in de volgende publicaties/presentaties.

Nationale publicaties

- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010). *Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht / Rutgers Nisso Groep.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2010). Grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren: de belangrijkste resultaten uit het onderzoek ‘Laat je nu horen!’. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 34, 90-103.
- Kuyper, L., Wit, J. de, Adam, P., Woertman, L., & Berlo, W. van (2011). Het vervolg op ‘Laat je nu horen!’ Utrecht: Universiteit Utrecht / Rutgers WPF.

Internationale publicaties

- Kuyper, L., & de Wit, J. (2011). The relevance of minority stress for explaining the wellbeing of today’s Dutch LGB youth. Manuscript under review.
- Kuyper, L., de Wit, J., Adam, P., & Woertman, L. (2011). Doing more good than harm? The effects of participation in sex research on young people. *Archives of Sexual Behavior*; Online first publication: DOI 10.1007/s10508-011-9780-y
- Kuyper, L., Wit, J. de, & Berlo, W van. (In preparation). “I was radiating happiness for a whole week” Young peoples’ nicest sexual experiences.
- Kuyper, L., de Wit, J., Smolenski, D., Adam, P., Woertman, L., & van Berlo, W. (In preparation). Gender differences in risk and resilience factors for coercive sexual experiences and behaviors.
- Kuyper, L., Wit, J. de, & Wijsen, C. (In preparation). One-night stands, threesomes, and cybersex: vulnerable or resilient participants?

Internationale presentaties

- De Wit, J., Kuyper, L., & Smolenski, D. (2011, June). *Gender differences in patterns of sexual victimization among young people*. Paper presented at the 20th World Congress for Sexual Health, Glasgow, Scotland.
- Kuyper, L., & de Wit, J. (2011, June). *Pathways of parental influence on sexual victimization: protection against peers and porn or provision of communication skills?* Paper presented at the 20th World Congress for Sexual Health, Glasgow, Scotland.
- Kuyper, L., & de Wit, J. (2011, June). *Motives for sex and sexual coercion: direct and indirect pathways*. Paper presented at the 20th World Congress for Sexual Health, Glasgow, Scotland.
- Kuyper, L., & de Wit, J. (2011, June). *The effects of participation in sex research on young people*. Poster presented at the 20th World Congress for Sexual Health, Glasgow, Scotland.
- Kuyper, L., de Wit, J., & Wijsen, C. (2011, August). *One-night stands, threesomes, and Internet sex: tricky business or sexual pleasure?* Paper presented at the 37th Annual meeting International Academy of Sex Research, Los Angeles, USA.